

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Съвет на Европа/Европейски съд по правата на човека, 2013 г. Този превод не обвързва Съда. За допълнителна информация, моля вижте пълните указания за авторските права в края на документа.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2013. This translation does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2013. La présente traduction ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

ПЕТА СЕКЦИЯ

**ДЕЛО EDITORIAL BOARD OF PRAVOYE DELO AND SHTEKEL
СРЕЩУ УКРАЙНА**

(жалба no. 33014/05)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

8 май 2011

ОКОНЧАТЕЛНО

05/08/2011

Това решение е станало окончателно в съответствие с чл. 44 § 2 (с) от Конвенцията. То може да претърпи редакционни промени.

По делото Editorial Board of Pravoye Delo and Shtekel срещу Украйна,

Европейският съд по правата на човека (пета), заседаващ като камера в състав:

Dean Spielmann, *председател*,

Elisabet Fura,

Karel Jungwiert,

Mark Villiger,

Isabelle Berro-Lefèvre,

Ann Power,

Ganna Yudkivska, *съдиш*,

и Claudia Westerdiek, *секретар на секция*,

След проведено на 5 април 2011 г. закрито заседание,

Постанови следното решение, прието на посочената дата::

ПРОЦЕДУРА

1. Делото е образувано по жалба (по. 33014/05) срещу Украйна, подадена до Съда на основание чл. 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи („Конвенцията“) от редакционния съвет на вестник *Pravoye Delo* („първият жалбоподател“) и украинския гражданин г-н Leonid Isaakovich Shtekel („втория жалбоподател“) на 22 август 2005 г.

2. Пред Съда жалбоподателите са били представлявани от г-жа L. V. Opryshko, адвокат, практикуващ в Киев. Украинското правителство („правителството“) е било представлявано от агента си, г-н Y. Zaytsev, от Министерството на правосъдието.

3. На 13 октомври 2009 г. председателят на пета секция е решил да уведоми правителството за жалбата. Било е решено също така жалбата да бъде разгледа едновременно по допустимост и основателност (чл. 29 § 1).

ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВАТА ПО СЛУЧАЯ

4. Първият жалбоподател е редакционния съвет на вестник *Pravoye Delo*, регистриран през май 2000 г. в Одеса. Вторият жалбоподател е главния редактор на *Pravoye Delo*. Той живее в Одеса.

5. През разглеждания период *Pravoye Delo* е местен вестник, издаван три пъти седмично в тираж от около 3 000 копия. В него се публикували доклади и материали по политически и социални теми в Украйна и, по-конкретно, в област Одеса. Заради липса на средства във

вестникът често били препечатвани статии и други материали, получени чрез различни публични източници, включително Интернет.

6. На 19 септември 2003 г. *Pravoye Delo* публикувал писмо, за което се твърди, че било написано от служител в Секретните служби на Украйна, което колегка на втория жалбоподател, г-жа И., била свалила от новинарски сайт. В писмото се твърдяло, че висши държавни служители в Областната дирекция на секретните служби в Одеса били замесени в корупция и незаконна дейност, и по-точно, че били свързани с членове на организирани престъпни групировки. Един абзац от писмото гласи следното:

“... Заместник директорът на [Дирекцията на секретните служби - Област Одеса] [И. Т.], близък приятел и сътрудник на директора на Дирекцията П., е установил „бизнес“ контакти с [организираната престъпна група] на А.А. ... Един от членовете на [организираната престъпна група] Г.Т., посредник на [А.А.], който отговаря за основните дейности на бандата [е] възложител и спонсор на убийства, [той] се среща с [И.Т.] и разрешава финансови проблеми на висши служители в Областната дирекция [на секретните служби] в Одеса ...“

7. Писмото било придружено от следния коментар, подготвен от г-жа И. от името на редакционния съвет:

“Като публикувам това писмо без знанието и съгласието на главния редактор, зная, че не само мога да си навлека неприятности ... но и мога да създам проблеми за вестника. Ако това писмо [съдържа невярна информация] то тогава за [медията], в която то се изнася може да има неприятни последици. От друга страна, ако това писмо е истинско, то рискът за автора му е по-сериозен. Освен това, като се има предвид, че тази *anonimka* вече е публикувана в одеския уеб сайт Vlasti.net (който цитираме, съобразно неговите изисквания) ние имаме божията благословия [да го публикуваме]. На основание Закона за демократичния граждански контрол над военната организация и правоохранителните държавни органи ние продължаваме да упражняваме граждански контрол и на основание чл. 29 от Закона желаем да получим от съответните власти официална информация относно фактите, описани в това писмо. Освен това [следва да се отбележи], че Областната дирекция [на секретните служби] в Одеса не е реагирала на аналогични публикации във [вестникът] ... Напомням [ви], че вестник [*Pravoye Delo*] ... е широко отворен за отговор и коментар от всички заинтересовани агенции.“

8. През октомври 2003 г. Г.Т., който по това време живеел в Одеса и бил президент на Украинската национална федерация по тай бокс завел дело за клевета пред Приморския районен съд в Одеса срещу жалбоподателите. Г.Т. твърдял, че информацията в броя на *Pravoye Delo* от 19 септември 2003 г. касае него, че е невярна и е увредила честта и репутацията му. Той молел съда да задължи жалбоподателите да публикуват опровержение и извинение и да му заплатят обезщетение за неимуществени вреди в размер на 200 000 украински гривни (UAH)¹.

9. Пред съда жалбоподателите първо твърдели, че не носят отговорност за верността на информация, съдържаща се в материала,

1. Около 33 060 евро.

който са публикували, защото са препечатали дословно материал, публикуван на друго място. В публикацията бил посочен източникът на информация и била придружена от коментар, в който се излагала позицията на редакторите относно материала и се поканвали засегнатите лица и органи да изпратят коментарите си. Освен това жалбоподателите поддържали, че ако съдът присъди на Г.Т. претендираното обезщетение вестникът ще изпадне в несъстоятелност и ще трябва да бъде закрит.

10. В последствие, на заседанието на 24 април 2004 г., вторият жалбоподател заявил, че в статията не се визира ищеца и че от текста не може задължително да се направи извода, че става дума специално за „Г.Т.“.

11. На 7 май 2004 г. съдът осъдил жалбоподателите. Той приел, че в информацията предмет на делото се визира ищеца, който бил публична фигура, занимаваща се с обществена дейност в област Одеса и който, в качеството си на президент на Украинската национална федерация по тай бокс представлява Украйна в спортни събития в чужбина. В тази връзка съдът отбелязвал, че това не е било оспорвано от жалбоподателите в първоначалното им становище, нито че публикацията касае дейността на Секретните служби в област Одеса. На следващо място съдът постановявал, че съдържанието е клеветническо и че жалбоподателите не са успели да докажат истинността му. Нямало основание за освобождаване на жалбоподателите от гражданска отговорност по чл. 42 от Закона за пресата, тъй като Интернет сайтът, който са цитирали не бил печатна медия, регистрирана по реда на чл. 32 от Закона за пресата.

12. Съдът осъдил първия жалбоподател да публикува опровержение на следното изречение:

“...Член на [организираната престъпна група] Г.Т., посредник на [А.А.] , който отговаря за основните дейности на бандата [е] възложител и спонсор на убийства, [той] се среща с [И.Т.] и разрешава финансови проблеми на висши служители в Областната дирекция [на секретните служби] в Одеса ...”

13. Съдът осъдил втория жалбоподател да публикува официално извинение във вестника.

14. При определяне на размера на обезщетението, което следвало да бъде заплатено на ищеца съдът съобразил твърденията на последния и информацията относно финансовото състояние на вестника. Той отбелязал, че brutният годишен приход на вестника е около 22 000 UAH¹ и намерил за разумно да осъди жалбоподателите да заплатят солидарно на Г.Т. 15 000 UAH² за неимуществени вреди. Жалбоподателите били осъдени да заплатят по сметка на държавния бюджет и 750 UAH³ за съдебни разноски.

1. Около 3 511 евро.

2. Около 2 394 евро.

3. Около 120 евро.

15. Жалбоподателите обжалвали. Те поддържали становището си, изложено пред първа инстанция и освен това изтъквали, че редакционният съвет не бил регистриран като юридическо лице, съобразно приложимите разпоредби относно регистрирането на медиите и че вторият жалбоподател, не е бил назначен за главен редактор в съответствие със закона. На това основание, според тях, те не могли да бъдат конституирани в производството.

16. На следващо място жалбоподателите твърдели, че ангажирането на гражданската им отговорност било в нарушение на чл. 41 от Закона за пресата и чл. 17 от Закона за държавната подкрепа на средствата за масово осведомяване и обществената защита на журналистите, като заявявали, че не са имали за цел да наклеветят Г.Т. и че, като са публикували материали са искали да допринесат за обществена дискусия по въпросите, повдигнати в него, които били от значим обществен интерес. Според тях, тяхно задължение било да разпространят този материал, а обществото имало право да го получи.

17. Вторият жалбоподател твърдял също така, че не бил разрешил публикуването на разглеждания материал и че по закон не съществувало задължение за извинение като санкция за клевета.

18. На 14 септември 2004 г. и 24 февруари 2005 г., съответно, Одеският апелативен окръжен съд и Върховният съд отхвърлили жалбите на жалбоподателите и потвърдили първоинстанционното решение.

19. На 3 юли 2006 г. жалбоподателите и Г.Т. сключили приятелско споразумение, съгласно което последният оттеглял претенциите си за паричното обезщетение, присъдено му с решението от 7 май 2004 г. От своя страна жалбоподателите поемали задължението да заплатят всички съдебни разноски и да публикуват в *Pravoye Delo* рекламни и информационни материали при поискване от Г.Т. на стойност равна по размер на присъденото със съдебното решение обезщетение.

20. През 2008 г. жалбоподателите престанали да издават *Pravoye Delo*.

II. ПРИЛОЖИМО НАЦИОНАЛНО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО И ПРАКТИКА

A. Конституция на Украйна от 28 юни 1996 г.

21. Приложимите конституционни разпоредби гласят:

Член 32

“... На всеки е гарантира съдебна защита на правото му да опровергае невярна информация за себе си и членовете на семейството си, и на правото му да поиска да бъде опровергана всеки такъв вид информация, както и право на обезщетение за имуществени и неимуществени вреди, причинени от

събирането, съхраняването, използването и разпространението на такава невярна информация.“

Член 34

“Всеки има гарантирано право на свобода на мисълта и словото и на свободно изразяване на възгледите и убежденията си.

Всеки има право свободно да събира, съхранява, използва и разпространява информация устно, писмено или чрез други средства по свой избор.

Упражняването на тези права може да бъде ограничавано със закон в интерес на националната сигурност, териториалната цялост и обществения ред, с цел предотвратяване на нарушения и престъпления, защита на здравето на нацията, репутацията или правата на другите, предотвратяване публикуването на конфиденциална информация, или с цел поддържане авторитета и безпристрастността на правосъдието.“

Б. Граждански кодекс от 1963 г. (отменен, считано от 1 януари 2004 г.)

22. Относителните части от Гражданския кодекс гласят:

Член 7. Защита на честта, достойнството и репутацията

“Всеки гражданин или организация има право да поиска по съдебен ред да бъде опроверган материал, който или не е верен, или съдържа неистини, уронва честта и достойнството или репутация на засегнатото лице или уврежда интересите му, освен ако лицето, което разпространява информацията не докаже, че тя е вярна ...

Всеки гражданин или организация, който е бил засегнат от разпространяване на информация с невярно съдържание, която уврежда интересите, честта, достойнството или репутацията му има право да поиска обезщетение за имуществени и неимуществени вреди, както и опровергаването на такава информация ... ”

В. Граждански кодекс от 2003 г. (в сила от 1 януари 2004 г.)

23. Разпоредбите на Гражданския кодекс от 2003 г. отнасящи се до случая гласят:

Член 16

Съдебна защита на граждански права и интереси

1. Всеки има право на защита по съдебен ред на своите ... права и интереси.
2. Средствата за защита на граждански права и интереси могат да включват:
 - 1) признаване на правото;

- 2) прогласяване нищожността на акт;
- 3) прекратяване на действия, нарушаващи правото;
- 4) възстановяване на положението от преди нарушението;
- 5) изпълнение на точно определено задължение;
- 6) изменение на правни отношения;
- 7) прекратяване на правни отношения;
- 8) обезщетение за [имуществени] вреди ...;
- 9) обезщетение за [неимуществени] вреди;
- 10) обявяване незаконността на решение, действие или бездействие на държавен орган;

...

Съдът може да предостави защита на граждански права или интереси по друг начин, предвиден в договор или закон.

...”

Член 277

Опровергаване на информация с невярно съдържание

“1. Всяко физическо лице, чиито неимуществени права са били нарушени в резултат на разпространяване на информация с невярно съдържание за него и/или членовете на семейството му има право на отговор и [право] на опровержение на тази информация

...

3. Всяка разпространявана информация отнасяща се до конкретно лице се счита за невярна, ако този, който я разпространява не докаже обратното.

4. Невярната информация трябва да бъде опровергана от лицето, което я разпространява ...

5. Подлежи на отмяна документ одобрен (издаден) от юридическо лице, в който се съдържа невярна информация.

6. Физическо лице, чиито неимуществени права са били нарушени чрез печата или друго средство за масово осведомяване има правото да отговори, както и [правото на] опровергаване на невярната информация в същото средство за масово осведомяване по начин, предвиден в закон ...

Невярна информация се опровергава независимо дали лицето, което я разпространява е виновно.

7. Невярна информация се опровергава по същия начин, по който е била разпространена.“

Г. Закон за информацията от 2 октомври 1992 г.

24. Относителните части от Закона за информацията в редакцията си към разглеждания период предвиждат:

Член 20. Средства за масово осведомяване

“Печатни медии са периодични издания (преса) - вестници, списания, бюлетени - и непериодични издания, които се разпространяват с тираж.

Аудиовизуалните средства за масова информация са радио, телевизия, кино, аудио, видео записи и др.

Редът за създаване ... на конкретна медия се определя със законите, регламентиращи този вид медия.”

Член 47. Отговорност за нарушаване на законодателството в областта на информацията

“...

Отговорността за нарушаване на законодателството в областта на информацията се носи от лицата отговорни за следните нарушения:

...

Разпространение на информация с невярно съдържание, която накърнява нечий чест и достойнство ...”

Член 49. Обезщетение за имуществени и неимуществени вреди

“В случаите, когато едно физическо или юридическо лице е претърпяло имуществени или неимуществени вреди, в резултат на нарушение, извършено от неперсонифицирано лице, занимаващо се с информационна дейност, отговорните [за нарушението] доброволно или по силата на съдебно решение предоставят обезщетение [за вредите] ...”

Д. Закон за печатните медии (Пресата) от 16 ноември 1992 г.

25. Относителните части от Закона за пресата предвиждат:

Член 1. Печатните медии (преса) в Украйна

“По смисъла на този закон печатни медии (преса) в Украйна са периодични и продължаващи издания, издавани под едно и също име [поне] веднъж годишно, след издадено удостоверение за регистрация ...”

Член 7. Субекти, отговарящи за дейността на печатни медии

“За дейността на печатните медии отговарят собствениците [им] (или съ-собствениците), редакторите (или главните редактори), редакционните съвети ...

Член 21. Редакционен съвет на печатна медия

“Редакционният съвет ... подготвя и издава печатно средство за масово осведомяване съгласно указанията на собственика (или съ-собствениците).

Редакционният съвет действа съгласно устав си и изпълнява програмата на печатното средство, така както тя е одобрена от собственика му (или съ-собствениците).

Редакционният съвет ... придобива статут на юридическо лице от датата на регистрацията, извършена в съответствие с украинското законодателство.”

Член 21. Редактор (главен редактор) на печатна медия

“Редакторът (главният редактор) ... е ръководител на редакционния съвет, който се назначава от собственика (или съ-собствениците).

Редакторът (главният редактор) ... ръководи дейността на редакционния съвет в рамките на своята компетентност, както е предвидено в устава на медията, представлява редакционния съвет в отношенията му със собственика (или съ-собствениците), издателя, авторите, държавните органи, гражданските организации и отделните граждани, както и пред съдилищата и арбитражите и носи отговорност за спазване на [законовите] изисквания към дейността на печатната медия, нейния редакционен съвет ...”

Член 26. Регистрация на печатните медии

“... Всяко печатно средство за масово осведомяване в Украйна подлежи на регистрация независимо от района, в който се разпространява, тиража или начина на създаването му ...“

Член 32. Данни за изданието

“Всеки брой на печатно издание съдържа следните данни:

(1) наименование на публикацията ...

Забранено е разпространението на [публикации] без данни за изданието.”

Член 37. Опровергаване на информация

“Гражданите, юридически лица и държавни органи, както и техните законни представители имат право да изискват редакционният съвет на печатното издание да публикува опровержение на информация, разпространявана за тях, която е невярна или клевети тяхната чест и достойнство.

Ако редакционният съвет няма доказателства, че съдържанието, публикувано от него е вярно, той трябва, ако това бъде поискано от ищеца, да публикува опровержение на тази информация в следващия брой на съответната печатна медия или да публикува опровержение по своя собствена инициатива ... ”

Член 41. Основания за ангажиране на отговорност

“Редакционните съвети, собствениците, издателите, разпространителите, държавните органи, организациите и сдруженията на граждани носят отговорност за нарушения на законодателството в областта на печатните медии.

Нарушения на украинското законодателство в областта на печатните медии са:

1) нарушения, предвидени в чл. 47 от Закона за информация ...

За такова нарушение виновната страна носи дисциплинарна, гражданска, административна или наказателна отговорност в съответствие с действащото законодателство на Украйна.

Журналистът ... редакторът (или главният редактор) или други лица с чието разрешение е бил публикуван материала, който нарушава този закон носи същата отговорност за злоупотреба със свободата на печатните медии както авторите на материала. "

Член 42. Освобождаване от отговорност

“Редакционният съвет и журналистите не носят отговорност за публикуването на материали, които са неверни, накърняват честта и достойнството на граждани и организации, нарушават граждански права и законни интереси, или представляват злоупотреба със свободата на печатните средства за масова информация, както и правата на журналистите, ако

1) информацията е била получена от информационни агенции или от собственика (съ-собствениците) [на медийния източник];

2) информацията се съдържа в отговор, даден в съответствие със Закона за информация на искане за достъп до официални документи или на искане за писмена или устна информация;

3) информацията е дословно възпроизвеждане на официални речи на представители на държавни органи, организации и сдружения на граждани;

4) информацията е дословно възпроизвеждане на материали, публикувани от други печатни средства за масово осведомяване и съдържа препратка към [последните];

5) информацията съдържа тайни, които са специално защитени от закона, когато журналистът не е получил тази информация по незаконен начин."

Е. Закон за държавна подкрепа на медиите и обществена защита на журналистите от 23 септември 1997 г.

26. Приложимите части от Закона гласят:

Член 17. Отговорност за престъпление или други действия срещу живота и здравето на един журналист и журналистическа отговорност за неимуществени вреди

“ ... По иск за неимуществени вреди, предявен срещу журналист или медия, от политическа партия, избран блок [или] държавен служител(и), съдът може да присъди обезщетение за неимуществени вреди, само ако журналистът или служителите на медията са [действали] умишлено. Съдът следва да съобрази резултатите от използваните от ищеца извънсъдебни, по-специално досъдебни, възможности за опровергаване на неверните материали с цел защита на своята чест, достойнство и добро име, и уреждането на целия спор. С оглед на обстоятелствата, съдът може да откаже присъждането на обезщетение за неимуществени вреди .

Умисъл на журналист и/или служител на медия означава неговата или тяхната позиция по отношение на разпространението на информация, когато журналистът и/или служителят на медиите са наясно, че информацията е с невярно съдържание и са предвиждали вредоносните ѝ обществени последици.

Журналистът и/или медията не носи отговорност за разпространяване на неверни сведения, ако съдът установи, че журналистът е действал добросъвестно и е проверил информацията. "

Ж. Резолюция на Пленума на Върховния съд на Украйна от 27 февруари 2009 г. относно съдебната практика по дела за защита честта и достойнството на физическите лица и репутацията на физическите и юридическите лица

27. В относимата си част Резолюцията на Пленума на Върховния съд гласи:

“26. Съгласно чл. 19 от Конституцията на Украйна правният ред в Украйна се основава на принципа, че никой не може да бъде принуждаван да направи нещо, което не е предвидено в законодателството. На свой ред чл. 34 параграф 1 от Конституцията на Украйна гарантира на всеки правото на свобода на мисълта и словото и на свободно изразяване на възгледите и убежденията.

Съдът няма правото да задължи ответник да се извини на ищец ... тъй като принудителното извинение не е предвидено в чл. 16 [и] чл. 277 [от Гражданския кодекс от 2003 г.] като средство за съдебна защита на честта, достойнството [и] бизнес репутацията [в случай] на разпространяване на информация с невярно съдържание.“

3. Практика на Върховния съд по дела, свързани с приложението на чл. 16 и чл. 277 от Гражданския кодекс от 2003 г.

28. Върховният съд е потвърдил подхода на Пленума по дело за клевета, където е отменил поради липса на правно основание решенията на долните съдилища, с които ответникът е бил осъден,

inter alia, да се извини. По-конкретно в относимата си част решението на Върховния съд (с дата 17 юни 2009 г.) гласи:

“...

Съд[илищата] нямат право да задължат ответника да се извини на ищеца по един или друг начин, тъй като принудителното извинение не е сред предвидените в чл. 16 [и] чл. 277 [от Гражданския кодекс от 2003 г.] средства за съдебна защита на честта, достойнството, [и] бизнес репутацията [в случай] на разпространяване на информация с невярно съдържание; принуждаването на едно лице да промени убежденията си представлява намеса в свободата на словото и изразяването, гарантирани от Конституцията на Украйна и чл. 10 от Конвенцията ...“

II. ПРИЛОЖИМИ МЕЖДУНАРОДНИ МАТЕРИАЛИ И АКТОВЕ НА СЪВЕТА НА ЕВРОПА

A. Препоръка CM/Rec(2007)16 на Комитета на министрите до държавите членки относно мерките за утвърждаване на обществената ценност на Интернет

29. На своята 1010-та среща на 7 ноември 2007 г. Заместник министрите са обсъдили най-важните аспекти на използването на новите информационни и комуникационни технологии и услуги, и в частност Интернет, в контекста на защитата и насърчаването на правата на човека и основните свободи. Те са признали нарастващата значима роля, която има Интернет при предоставянето на разнообразни източници на информация на обществото и значителната степен, в която хората разчитат на Интернет като средство за комуникация.

30. Комитетът обаче е отбелязал, че Интернет от една страна може значително да разшири сферата на упражняване на човешките права и основните свободи, като свободата на изразяване, докато, от друга Интернет може да засегне други права, свободи и ценности, като защитата на правото на личен живот и тайната на кореспонденцията, и достойнството на човешката личност.

31. Заместник министрите са приели препоръки до държавите членки на Съвета на Европа по отношение на управлението на Интернет. Сред тях са препоръки за изработване на ясна правна рамка очертаваща границите на ролите и отговорностите на всички играчи с ключово значение в сферата на новите информационни и комуникационни технологии и за насърчаване на частния сектор да развива открито и прозрачно саморегулиране и съвместно регулиране, въз основа на които всички играчи с ключово значение да могат да бъдат държани отговорни за действията си.

Б. Съвместна декларация на специалния докладчик на ООН по въпросите на свободата на мнение и изразяване, представителя на ОССЕ по въпросите на свободата на медиите и Специалният докладчик на ОАД по въпросите на свободата на изразяване, приета на 21 декември 2005

32. Нарастващото значение на Интернет като средство за практическо улесняване на свободния поток на информация и идеи, е било призната и в Съвместната декларация, подписана от г-н А. Ligabo, г-н М. Haraszti и г-н Е. Bertoni. Те подчертават необходимостта от по-стриктно прилагане на международни гаранции за свободата на словото в Интернет. В този контекст е било заявено, че никой не трябва да носи отговорност за информация в Интернет, на която не е автор, освен ако е разпространил информацията като своя или е отказал да се подчини на съдебна заповед за отстраняването ѝ.

ПРАВОТО

I. ТВЪРДЯНОТО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 10 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

33. Жалбоподателите се оплакват, че като са уважили иска на Г.Т., свързан със съдържанието на публикацията в *Pravoye Delo* от 19 септември 2003 г. съдилищата са нарушили свободата им на изразяване. Те твърдят, че намесата не е била нито в съответствие с закона, нито необходима в едно демократично общество. Жалбоподателите се позовават на чл. 10 от Конвенцията, който гласи:

“1. Всеки има право на свобода на изразяването на мнения. Това право включва свободата на всеки да отстоява своето мнение, да получава и да разпространява информация и идеи без намеса на държавните власти и независимо от държавните граници. Този член не забранява държавите да подлагат на разрешителен режим радио- и телевизионните компании и производителите на кинематографична продукция.

2. Упражняването на тези свободи, доколкото е съпроводено със задължения и отговорности, може да бъде обусловено от процедури, условия, ограничения или санкции, които са предвидени от закона и са необходими в едно демократично общество в интерес на националната и обществената сигурност и на териториалната цялост, за предотвратяването на безредици или престъпления, за защитата на здравето и морала, както и на репутацията или правата на другите, за предотвратяване разкриването на информация, получена доверително, или за гарантиране авторитета и безпристрастността на правосъдието.”

А. Допустимост

34. Правителството поддържа, че жалбоподателите не могат да твърдят, че са жертви на нарушение на чл. 10 от Конвенцията, тъй като основанието за намесата в правото им на свобода на изразяването са решенията на националните съдилища. Жалбоподателите не се оплакват по чл. 6 § 1 от Конвенцията, че съдебното производство не е било справедливо. В това производство не е имало нередности и Съдът имал ограничена компетентност при преценката на фактите и приложението на закона от вътрешните съдилища. На тези основания правителството приканва Съда да обяви жалбата за несъвместима *ratione personae* с разпоредбите на Конвенцията.

35. Жалбоподателите изразяват несъгласието си.

36. Съдът счита, че възражението на правителството е тясно свързано със същността на оплакванията на жалбоподателите по чл. 10 от Конвенцията и че следователно трябва да бъде присъединено към разглеждането на основателността на жалбата.

37. На следващо място Съдът отбелязва, че жалбата не е явно необоснована по смисъла на чл. 35 § 3 от Конвенцията. Отбелязва, че тя не е недопустима на друго основание. Следователно трябва да бъде обявена за допустима

Б. Основателност

1. Становищата на страните

(а) Жалбоподателите

38. Жалбоподателите излагат доводи, че вътрешното законодателство, регламентиращо отговорността на пресата за клевета е неясно и непредвидимо и че местните съдилища са пренебрегнали приложимите законови гаранции за защита за непроверени журналистически твърдения. Жалбоподателите твърдят, че съдилищата не са обсъдили факта, че те не са разпространявали информация за Г.Т., че вторият жалбоподател, не е давал разрешение за публикуването на материала, че те са се разграничили от публикацията и че Г.Т. не се е възползвал от възможността да поиска от редакционния съвет да публикува опровержение преди да заведе делото за клевета.

39. Вторият жалбоподател също така поддържа, че по украинския закон не съществува задължение за извинение като санкция за клевета.

40. На следващо място жалбоподателите сочат, че са отпечатали материала, който вече е бил публикуван в Интернет, с цел да насърчат по-нататъшната дискусия по важните политически въпроси, поставени в него. Те твърдят, че сумата за обезщетение, която е трябвало да заплатят е била прекалена висока на фона на годишния доход на

вестника и представлява непропорционално бреме. В този контекст те твърдят, че е трябвало да спрат да издават *Pravoye Delo*.

(б) Правителството

41. Правителството твърди, че намесата в правото на жалбоподателите на свобода на изразяването е била законна и е имала своето основание в ясни, достъпни и предвидими законови разпоредби, а именно чл. 7 от Гражданския кодекс от 1963 г., чл. 47 от Закона за информацията от 2 октомври 1992 г. и членове 1, 32 и 42 от Закон за печатните медии (Пресата) от 16 ноември 1992 г, така както те са били приложени от националните съдилища по делото срещу жалбоподателите.

42. На следващо място правителството поддържа, че намесата е имала за цел да защити честта, достойнството и бизнес репутацията на частно лице, чийто права са били увредени от въпросната публикация. Според правителството, това е било легитимна цел по смисъла на чл. 10 § 2 от Конвенцията, което жалбоподателите не са отричали.

43. Правителството излага аргументи, че публикацията е съдържала сериозни твърдения за факти, насочени директно срещу известна политическа фигура, която била допринесла за развитието на спорта в Украйна. Жалбоподателите не успели да докажат тези твърдения. Фактът, че били препечатали материала от уеб сайт не бил достатъчен да ги освободи от това задължението, тъй като правният статут на информация, свалена от Интернет не бил регламентиран от местния закон. Поради това, правителството заявява, че в настоящия случай намесата е била необходима.

44. Правителството също така поддържа, че реално от жалбоподателите не е било изискано да заплатят присъденото на ищеца обезщетение, тъй като двете страни са се споразумели по въпроса за изпълнението на решението от 7 май 2004 г. Според правителството жалбоподателите не са доказали, че са прекратили издаването на вестника си заради обсъжданата намеса.

45. Като се позовава на решението на Съда по допустимостта по делото *Vitrenko and Others срещу Украйна* ((реш. по допустимостта), по. 23510/02, 16 декември 2008 г.), правителството изтъква, че наложената от съда санкция извинение не е в нарушение на принципите на чл. 10 от Конвенцията.

46. На горните основания правителството поддържа, че оспорваната намеса не е била непропорционална.

2. Преценката на Съда

(а) Дали е имало намеса в правото на свобода на изразяването

47. Съдът отбелязва, че обсъжданата публикация е съдържала клеветнически фактически твърдения. Според изводите на

гражданските съдилища, в нея се твърдяло, че публична фигура, президентът на Украинската Федерация по тай бокс, е член на организирана престъпна група и „възложител и спонсор на убийства“. Жалбоподателите не успели да докажат, че тези твърдения са верни и съдилищата ги осъдили да публикуват опровержение и извинение и да обезщетят засегнатото лице за претърпени в резултат на публикацията неимуществени вреди.

48. Съдът счита, че съдебните решения представляват намеса в правото на жалбоподателите на свобода на изразяването.

49. Съдът повтаря, че неговата задача при упражняване на надзорната си функция по чл. 10 от Конвенцията е да разгледа оспорваната намеса в светлината на целия случай и, по-конкретно, да прецени дали изтъкнатите от националните власти мотиви за налагането ѝ са относими и достатъчни (виж наред с много други източници, *Fressoz and Roire срещу Франция* [ГК], по. 29183/95, § 45, ECHR 1999-I). Това неизбежно води до преглед на националните съдебни решения, независимо от това дали някое от оплакванията е било свързани със спазването от съдилищата на процедурните гаранции по чл. 6 от Конвенцията. Следователно Съдът отхвърля възражението на правителството относно статута на жертва на жалбоподателите.

50. Сега Съдът ще разгледа дали намесата е била оправдана по чл. 10 § 2 от Конвенцията.

(б) Дали намесата е била предвидена от закона

51. Съдът отбелязва, че първото и най-важно изискване на чл. 10 от Конвенцията е всяка намеса на държавен орган в упражняването на свободата на изразяване да е законна: първото изречение на втория параграф по-същество предвижда, че всяко ограничение на изразяването трябва да бъде „предвидено от закон“. За да е изпълнено това изискване намесата не само трябва да има основание в националния закон. Самият закон трябва да отговаря на известни изисквания за „качество“. По-конкретно, една норма не може да бъде счетена за „закон“, освен ако не е формулирана достатъчно прецизно за да позволи на гражданите да съобразяват поведението си: човек трябва да може – ако е необходимо с подходящ съвет – да предвиди, до разумна степен с оглед обстоятелствата, възможните последици от конкретно свое действие (виж например *Lindon, Otchakovsky-Laurens and July срещу Франция* [ГК], nos. 21279/02 и 36448/02, § 41, ECHR 2007-XI).

52. Степента на прецизност зависи до голяма степен от съдържанието на съответния инструмент, отношенията, които има за цел да обхване и броя и статуса на онези, до които е адресиран (виж *Groppera Radio AG and Others срещу Швейцария*, 28 март 1990 г., § 68, Series A no. 173). Понятието за предвидимост се прилага не само за начин на поведение, чиито последиците жалбоподателят трябва да

може разумно да предвиди, но също и „формалностите, условията, ограниченията и наказанията“, които могат да бъдат свързани с едно такова поведение, ако бъде намерено, че то е в нарушение на националните закони (виж, *mutatis mutandis*, *Kafkaris срещу Кипър* [ГК], no. 21906/04, § 140, ECHR 2008-...).

53. Връщайки се към обстоятелствата по настоящото дело Съдът отбелязва, че твърденията на жалбоподателите по въпроса за законността на наместа касаят основно два специфични въпроса, а именно – твърденията за липса на яснота и предвидимост на приложимите законови разпоредби относно специфичните гаранции за журналистите и твърдяната липса на правно основание за задължението за извинение в случаите на клевета.

(i) *Предвидените от украинското законодателство мерки в случаи на клевета*

54. По втория въпрос Съдът отбелязва, че украинският закон предвижда, в случаи на клевета, право на засегнатите страни да изискват опровержение на неверни и клеветнически твърдения и обезщетение за вреди. В случая на жалбоподателите са били приложени и двете санкции. В допълнение обаче съдилищата са разпоредили вторият жалбоподател да публикува във вестника официално извинение. Съдът отбелязва, че такава мярка не е изрично предвидена в националния закон.

55. Съдът вече е разглеждал подобна ситуация по дело срещу Русия. Там той е бил готов да приема, че тълкуването, според което законовите понятия опровержение или поправка включват извинение не е било такова, че да направи оспорваната намеса незаконна по смисъла на Конвенцията (виж *Kazakov срещу Русия*, no. 1758/02, § 24, 18 декември 2008 г.).

56. За разлика от посочено по-горе дело обаче, в настоящия случай няма доказателства или поне убедителни аргументи, че украинските съдилища са били склонни да тълкуват толкова широко законовите разпоредби относно приложимите санкции по делата за клевета или че такъв е бил генералния им подход по такива дела.

57. На следващо място Съдът отбелязва, че въпреки изричните и повтарящи се оплаквания на втория жалбоподател по този въпрос, съдилищата не са дали никакво обяснение за очевидното отклонение от приложимите вътрешни правила (виж параграф 17 по-горе). Аргументите на правителството по тази тема също не внасят яснота.

58. Както може да бъде видяно от приложимата национална съдебна практика, макар и постановена след разглежданите събития, налагането на задължение за извинение по делата за клевета може да е в нарушение на конституционните гаранции за свобода на изразяването (виж параграфи 27-28 по-горе).

59. При тези обстоятелства Съдът намира, че съдебното разпореждане втория жалбоподател да се извини не е предвидено от

закона и че следователно в това отношение е имало нарушение на чл. 10 от Конвенцията.

(ii) Специфичните гаранции за журналисти в украинския закон

60. Съдът отбелязва, че разглежданата статия дословно възпроизвежда материал, свален от публично достъпен интернет вестник. В нея се посочва източника ѝ и е придружена от коментар на редакционния съвет, в който той официално се разграничава от съдържанието на материала.

61. Украинският закон – по-специално Законът за пресата – освобождава журналистите от носене на гражданска отговорност при дословно възпроизвеждане на публикувани в пресата материали (виж параграф 25 по-горе). Съдът отбелязва, че тази разпоредба по принцип съответства на подхода му към свободата на журналистите да разпространяват изявления, направени от други (виж например, *Jersild срещу Дания*, 23 септември 1994 г., § 35, Series A no. 298, и *Thoma срещу Люксембург*, no. 38432/97, § 62, ECHR 2001-III).

62. Въпреки това обаче според националните съдилища не е съществувал такъв имунитет за журналисти възпроизвеждащи материали от интернет източник, нерегистриран по реда на Закона за пресата. В тази връзка Съдът отбелязва, че не съществува национална регламентация за регистриране на интернет медия и че, съответно според правителството, Законът за пресата и други нормативни актове, регламентиращи положението на медиите в Украйна не съдържат норми относно статута на интернет медиите или използването на информация, получена от Интернет.

63. Вярно е, че Интернет е едно информационно и комуникационно средство, което е по-различно специално от печатните медии, особено що се отнася до възможностите за съхраняване и разпространяване на информация. Електронната мрежа, достигаща до милиарди потребители по света, не е и никога няма да бъде обект на същите регулации и контрол. Рискът от вреди, които могат да причинят съдържанието и комуникациите по Интернет върху упражняването на човешките права и свободи, особено върху правото на неприкосновеност на личния живот, е със сигурност по-висок от този, който представлява пресата. Поради това, политиките относно възпроизвеждането на материали от печатните медии и от интернет могат да се различават. Последното безспорно трябва да се регулира съобразно специфичните характеристики на технологията, за да се осигури защитата и утвърждаването на засегнатите права и свободи.

64. Въпреки това, като се има предвид ролята на Интернет в контекста на професионалната журналистическа дейност (виж параграфи 29-32 по-горе) и неговото значение за упражняването на правото на свобода на изразяване като цяло (виж *Times Newspapers Ltd срещу Обединеното Кралство (nos. 1 and 2)*, no. 3002/03 и 23676/03, § 27, 10 март 2009 г.), Съдът намира, че липсата на достатъчна

национална правна рамка, което позволява на журналистите да използват информация, получена чрез Интернет без страх да им бъдат наложени санкции сериозно възпрепятства упражняването на съществена функция на пресата като „обществен пазител“ (виж, *mutatis mutandis*, *Observer and Guardian срещу Обединеното Кралство*, 26 ноември 1991 г., § 59, Series A no. 216). Според Съда пълното изключване на такава информация от приложното поле на законодателните гаранции на свободата на журналистите може само по себе си да представлява неоправдана намеса в свободата на пресата по чл. 10 от Конвенцията.

65. На следващо място Съдът отбелязва, че съгласно украинския закон журналистите не могат да бъдат задължени да заплатят обезщетение по дела за клевета, ако не са разпространили невярната информация умишлено, ако са действали добросъвестно и са проверили информацията си, или ако преди да се обърне към съда засегнатата страна не се е възползвала от наличните възможности за уреждане на спора (виж параграф 26 по-горе). В националното производство жалбоподателите изрично са се позовали на специфичната привилегия, дадена им от приложимите законови норми. По-конкретно те са твърдели, че като са публикували въпросния материал не са действали злонамерено с цел да опозорят ищеца и че обществото е имало интерес да получи информацията. Освен това, те са твърдели, че като са възпроизвели материал, публикуван преди това в Интернет са искали да инициират дебат и дискусия по политически въпроси от значим обществен интерес. Те са изтъквали също, че ищецът не е направил опит да разреши спора с тях, въпреки факта, че в същата публикация те са поканили за коментар всеки засегнат. Тези аргументи обаче са били напълно игнорирани от съдилищата.

66. Поради това Съдът намира, че при липсата на адекватни законови гаранции за журналистите, използващи получена от Интернет информация, жалбоподателите не са могли да предвидят в разумна степен последиците, които би могла да има оспорваната публикация. Това позволява на Съда да заключи, че изискването за законосъобразност във втория параграф на чл. 10 на Конвенцията не е било изпълнено.

67. При тези обстоятелства Съдът не счита за нужно да разглежда останалите аргументи на страните относно тази разпоредба или да преценява пропорционалността на разглежданата намеса.

68. Следователно в настоящия случай е имало нарушение на този аспект на чл. 10 от Конвенцията

II. ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЧЛЕН 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

69. Член 41 от Конвенцията гласи:

“Ако Съдът установи нарушение на Конвенцията или на Протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само

частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевщата страна.”

А. Становището на първия жалбоподател

70. Първият жалбоподател поддържа, че подходящото обезщетение в този случай би било констатацията за нарушение на чл. 10 от Конвенцията и приемането на генерална мярка спрямо Украйна да приведе законодателството и съдебната си практика в съответствие с „Европейските стандарти относно свободата на изразяване“ по отношение на използването на „обществено значима информация, достъпна в Интернет, достоверността на която е под въпрос“.

71. Правителството не е коментирало този аспект на делото.

72. С оглед обстоятелствата по настоящия случай и изводите си по чл. 10 от Конвенцията (виж параграфи 64-68 по-горе), Съдът не намира за необходимо да разглежда случая по чл. 46 от Конвенцията за да посочи конкретни мерки, които биха могли да бъдат взети за да са сложи край на нарушение, намерено по това дело (виж, *mutatis mutandis*, *Broniowski срещу Полиа* [ГК], по. 31443/96, § 194, ECHR 2004-V). Съдът отбелязва, че няма искане на първия жалбоподател да бъде присъдена някаква сума, като справедливо обезщетение.

Б. Становището на втория жалбоподател

1. Вреди

73. Вторият жалбоподател претендира 7 000 евро да неимуществени вреди.

74. Правителството не е оспорило претенцията.

75. Съдът счита, че във връзка с нарушенията на правото му на свобода на изразяване вторият жалбоподател е претърпял стрес и тревоги. Преценявайки по справедливост, както изисква чл. 41 от Конвенцията, Съдът му присъжда 6 000 евро по това перо.

2. Разноски

76. Вторият жалбоподател не е претендирал разноски. Съдът следователно не присъжда суми по това перо.

3. Лихва за забава

77. Съдът намира за подходящо лихвата за забава да бъде определена на базата на пределния лихвен процент при отпускане на кредит от Европейската централна банка, завишен с три процентни пункта.

ПО ИЗЛОЖЕНИТЕ СЪОБРАЖЕНИЯ, СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО

1. *Реша* да присъедини към разглеждането по основателността възражението на правителството относно статута на жертви на жалбоподателя и го отхвърля;
2. *Обяви* жалбата за допустима;
3. *Реша*, че е имало нарушение на чл. 10 от Конвенцията във връзка с осъждането на втория жалбоподател да публикува официално извинение;
4. *Реша*, че е имало нарушение на чл. 10 от Конвенцията във връзка с осъждането на жалбоподателите за оспорваната публикация;
5. *Реша*,
 - (а) ответната държава да заплати на втория жалбоподател в тримесечен срок от датата на влизане в сила на решението в съответствие с чл. 44 § 2 от Конвенцията 6 000 (шест хиляди) евро, обезщетение за неимуществени вреди, ведно с всички евентуални данъци, конвертирана в националната валута на ответната държава по курса към деня на плащането;
 - (б) че от изтичането на посочения тримесечен срок до окончателното изплащане, върху горните суми се дължи проста лихва, равняваща се по размер на пределния лихвен процент при отпускане на кредит от Европейската централна банка през периода на забава, завишен с три процентни пункта.
6. *Отхвърля* останалата част от претенцията на втория жалбоподател за справедливо обезщетение.

Изготвено на английски и оповестено писмено на 5 май 2011 г. в съответствие с чл. 77 §§ 2 и 3 от Правилата на Съда.

Claudia Westerdiek
Секретар

Dean Spielmann,
Председател

© Съвет на Европа/Европейски съд по правата на човека, 2013 г.

Официалните езици на Европейския съд по правата на човека са английски и френски. Този превод не обвързва Съда и Съдът не поема никаква отговорност за качеството му. Преводът може да бъде свален от базата данни с практиката на Европейския съд по правата на човека HUDOC (<http://hudoc.echr.coe.int>) или от всяка друга база данни, на която Съдът го е предоставил. Преводът може да бъде възпроизвеждан за нетърговски цели, при условие че е цитирано пълното заглавие на делото и посочената по-горе информация за авторските права. В

случай че възнамерявате да използвате за търговски цели която и да било част от този превод, моля свържете се с publishing@echr.coe.int.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2013

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2013

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante: publishing@echr.coe.int

